

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Guia docent

Titulacions de Grau i de Màster

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Art renaixentista (segle XV a Itàlia)
Codi	100546
Crèdits ECTS	6
Curs i període en el que s'imparteix	Segon curs, primer semestre
Horari	http://www.lletres.uab.cat
Lloc on s'imparteix	Facultat de Filosofia i Lletres (vegeu Guia de l'estudiant)
Llengües	Català
Professor/a de contacte	
Nom professor/a	Marià Carbonell i Buades
Departament	Art i Musicologia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B7b/123
Telèfon (*)	93 581 16 33
e-mail	Mariano.carbonell@uab.cat
Horari d'atenció	A determinar

2. Equip docent

Nom professor/a	Marià Carbonell i Buades
Departament	Art i Musicologia
Universitat/Institució	Universitat Autònoma de Barcelona
Despatx	B7b/123
Telèfon (*)	93 581 16 33
e-mail	Mariano.carbonell@uab.cat

Horari de tutories

A determinar

3. Prerequisits

No n'hi ha. Tanmateix, es recomanable tenir almenys algunes nocions d'anglès, francès i italià per poder consultar la bibliografia especialitzada.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

L'assignatura, de formació bàsica i de 6 ECTS, s'inclou dins la matèria "Història general de l'art modern" (24 ECTS).

La finalitat essencial d'aquesta assignatura és introduir l'alumnat en el coneixement, l'anàlisi i la comprensió dels fenòmens artístics del Quattrocento italià, és a dir, dels orígens i difusió en territori italià de la cultura artística renaixentista.

En conseqüència, els objectius formatius són que l'alumnat adquireixi coneixements sòlids relatius a l'art renaixentista italià (tècnics, estilístics, iconogràfics); que sigui capaç d'identificar, classificar i analitzar les obres d'art figuratiu i l'arquitectura del període, valorant-ne els paràmetres tècnics, formals i simbòlics, i situant aquesta producció en el seu context cultural, de manera que es pugui definir un marc històric global del desenvolupament artístic del Renaixement italià; que assimili els principis bàsics de la teoria artística de l'època; que compregui els processos creatius de l'artista renaixentista, la qüestió de l'organització de les arts i els nous sistemes de patronatge; que es familiaritzi amb la bibliografia específica; que conegui les principals línies historiogràfiques i els diferents enfocaments metodològics que han centrat el debat entorn de la disciplina; que sigui capaç de comprendre la relació de l'art renaixentista italià amb altres fenòmens culturals contemporanis i/o d'altres èpoques; i, finalment, que pugui elaborar un judici autònom i crític dels fenòmens artístics de l'època, sobre llurs valors intrínsecs i amb relació al context en que s'esdevenen o a altres etapes històriques.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Competències específiques:

CE1. Demostrar que coneix l'evolució de la imatge artística del Renaixement Italià.

CE6. Analitzar amb esperit crític a partir dels coneixements adquirits l'obra d'art des de diferents perspectives: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.

CE7. Interpretar l'obra d'art en el context en que s'elabora i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural.

Competències transversals:

- CT1. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració..
- CT3. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
- CT4. Saber exposar amb eficàcia els coneixements tant oralment com per escrit.

Resultats de l'aprenentatge:

CE1

- 1. Identificar les imatges artístiques del Renaixement italià en el seu context cultural.
- 2. Descriure amb precisió l'obra d'art renaixentista amb el llenguatge propi de la crítica d'art.

CE6

- 1. Analitzar les imatges artístiques del Renaixement italià distingint els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
- 2. Diferenciar les tècniques i els procediments d'elaboració de l'objecte artístic del Renaixement italià.
- 3. Explicar els mecanismes de recepció de l'obra d'art en aquest període.

CE7

- 1. Relacionar la imatge artística renaixentista amb altres manifestacions culturals de l'època
- 2. Reconstruir el panorama artístic del segle XV a Itàlia.

6.- Continguts de l'assignatura

TEMARI

1. El concepte de Renaixement. Panorama de la cultura renaixentista a Itàlia. L' Humanisme i la recuperació de la cultura clàssica.
2. Art i societat a la Florència del *Quattrocento*. L'artista en la societat renaixentista italiana. Organització de les arts. Els sistemes de patronatge.
3. L'arquitectura renaixentista: principis fonamentals.
4. F. Brunelleschi. L'eclosió de l'arquitecte modern. El descobriment de la perspectiva. El nou mètode arquitectònic.
5. L. B. Alberti. La teoria arquitectònica (*De re aedificatoria*). Els projectes arquitectònics.
6. L'arquitectura florentina postbrunelleschiana: Michelozzo, G. da Sangallo. La difusió del llenguatge renaixentista en l'arquitectura italiana de la segona meitat del segle XV.
7. La pintura renaixentista. Antecedents: de Giotto al gòtic internacional. Masaccio i la ruptura amb la tradició: naturalisme i perspectiva artificial. La teoria albertiana (*De pictura*).
8. Pintura florentina del primer Renaixement: fra Angelico, A. del Castagno, P. Uccello, D. Veneziano, F. Lippi. La difusió de la nova cultura visual: Piero della Francesca.
9. L'escultura renaixentista. El concurs de 1401. Ghiberti i les portes del Baptisteri. Els programes per a la catedral i Orsanmichele. Nanni di Banco, Michelozzo i L. Della Robbia.
10. Donatello: escultura exempta i relleu (*rilievo stacciato*). Els seguidors: D. da Setignano, B. Da

Maiano, Bertoldo. Les tipologies: monuments funeraris, retrats eqüestres, bust-retrat, petit bronze.

11. L'època de Llorenç el Magnífic. El neoplatonisme florentí. La segona generació de pintors (Botticelli, Ghirlandaio, Filippino Lippi) i escultors (Verrocchio, Pollaiuolo).

12. Alternatives artístiques. L'art de cort: Mantegna a Mantua, Palau Schifanoia a Ferrara, *Studiolo* d'Urbino. La pintura umbra: Perugino, Pinturicchio. L'escola veneciana. Entre nord i sud: Antonello da Messina. Al voltant de Roma: Melozzo da Forlì, A. Bregno.

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Metodologia docent:

Classes presencials a l'aula:

sessions teòriques i pràctiques a l'aula
exposició i discussió de treballs elaborats per l'alumnat
eventuals conferències i/o seminaris

Tutories

orientació metodològica i bibliogràfica
activitats supervisades

Activitats formatives:

Activitat autònoma: 50-55 %

1. estudi personal (CE1, CE6, CE7)
2. consultes documentals i/o bibliogràfiques (CE1, CE6, CE7)
3. elaboració de treballs de curs: treballs de recerca, recensions, comentaris de text, assaigs bibliogràfics, etc. (CE1, CE6, CE7) (CT1, CT3, CT4)

Activitat dirigida: 30-35 %

1. classes teòriques a l'aula (CE1, CE6, CE7)
2. seminaris i sessions pràctiques a l'aula (CE1, CE6, CE7) (CT3)
3. conferències (CE1, CE6, CE7)
4. exposició de treballs elaborats individualment o en grup (CT1, CT4)

Activitat supervisada: 10 %

Tutories programades de suport a l'aprenentatge i a l'elaboració dels treballs (CT1, CT3)

Activitat d'avaluació: 5 %

Proves escrites i orals (CE1, CE6, CE7) (CT1, CT4)

8.- Avaluació

(Indicar el tipus d'evidències d'aprenentatge que l'estudiant haurà de lliurar, el seu pes en la qualificació final, els criteris d'avaluació, la definició de "no presentat", el procediment de revisió de les proves, el tractament d'eventuals casos particulars, etc.)

Evidència 1. Una o més proves escrites, d'identificació i comentari (descripció, anàlisi, interpretació i comparació) d'obres d'art i arquitectura o de qüestions historicoartístiques del període, a partir del temari impartit: 50% de la qualificació final.

Evidència 2. Presentació d'un o més treballs, elaborats individualment o en grup i si s'escau la corresponent exposició oral en hores de tutoria o seminari: 40 % de la qualificació final.

Evidència 3. Lectures obligatòries i participació activa en classes o seminaris: 10% de la qualificació final.

Format de les evidències

El format de les evidències es comunicarà a inicis del curs. A tall d'orientació es comunica que habitualment una prova escrita comporta la identificació i comentari de tres imatges i l'exposició sintètica d'un tema o d'una part d'un tema del programa (duració aproximada de la prova: entre 60 i 90 minuts).

Els treballs individuals són d'extensió il·limitada, però s'aconsella no superar en cap cas els vint folis. No s'acceptaran treballs enviats per correu electrònic, sinó només impresos en paper. La presentació formal serà simple, sense portada, només amb les pàgines grapades. A la primera pàgina es faran constar els cognoms i nom i el NIU ben visibles, a més del títol del treball. Si el treball incorpora il·lustracions, aniran al final del text, abans de la bibliografia. Aquesta última s'ha de citar correctament i ha de ser ordenada alfabèticament per autors; són imprescindibles el lloc i l'any d'edició, però es dispensa el nom de l'editorial. Obligatòriament, el text ha d'incorporar el sistema de notes a peu de pàgina, tant de referència bibliogràfica com de caràcter informatiu. A més, el treball ha d'incloure una valoració personal de l'argument tractat. El tema es podrà elegir d'una llista que es proporcionarà al començament del curs.

Els treballs col·lectius podran ser de més extensió, a partir d'una llista que proporcionarà el professor. Els grups hauran de ser reduïts, d'un màxim de cinc persones. Com en el cas anterior, el

treball es presentarà imprès en paper, signat per tots els components del grup. Eventualment, aquests treballs seran presentats oralment pels seus autors a l'aula.

Observació

Hom suposa que l'alumnat adoptarà una actitud intel·lectualment honesta i acadèmicament responsable. Les evidències de plagi, sobretot en l'elaboració dels treballs, seran castigades en la qualificació final. Les idees, frases o paràgrafs d'altres autors es poden usar, sempre que se n'indiqui l'autoria i la font d'informació. Tampoc no es podran aprofitar treballs de cursos anteriors o fets per altres assignatures.

Criteris d'avaluació:

1. Criteris generals: grau d'assimilació de la matèria, comprensió dels conceptes i dels fenòmens artístics específics, construcció lògica i estructuració coherent del discurs; originalitat i creativitat; capacitat d'anàlisi i de síntesi; capacitat de valoració autònoma i crítica, claredat expositiva, domini de la bibliografia.
2. Proves escrites: a més dels criteris generals, s'avaluaran l'adequació a l'enunciat, la precisió en les dades, la correcta estructuració de les idees i, per descomptat, una ortografia i sintaxi també correctes.
3. Treballs: també es tenen en compte la presentació formal (sintaxi, ortografia, etc.) i l'exposició oral (capacitat de síntesi, ordre i claredat expositius, selecció d'imatges, etc.).

Qualificació final:

Es recorda que l'avaluació és continuada, de manera que caldrà superar totes i cadascuna de les proves exigides. Si la matèria només se supera parcialment (per exemple: no es lliuren els treballs, encara que la valoració de les proves escrites sigui positiva, o viceversa) la nota final serà un "No Presentat". Si una o més evidències tenen avaluació negativa, la nota final serà un "Suspens". Al final del quadrimestre està programat un període de reavaluacions; llavors, l'alumnat té dret a la revisió de les proves, abans del tancament definitiu de les actes.

9- Bibliografia i enllaços web

Bibliografia bàsica: (només títols en espanyol)

- Baxandall, M.: *Pintura y vida cotidiana en el Renacimiento. Arte y experiencia en el Quattrocento*, G. Gili, Barcelona, 1978 (1972)
- Baxandall, M.: *Giotto y los oradores, La Balsa de la Medusa*, Madrid, 1996 (1971)
- Blunt, A.: *Teoría de las artes en Italia, 1450-1600*, Cátedra, Madrid, 1976 (1959)
- Burckhardt, J.: *La cultura del Renacimiento en Italia: un ensayo*, Akal, Madrid, 1992 (1860)
- Burke, P.: *El Renacimiento italiano. Cultura y sociedad en Italia*, Alianza, Madrid, 1993 (1986)
- Chastel, A.: *El gran taller de Italia, 1460-1500*, Aguilar, Madrid, 1966 (1965)
- Chastel, A.: *Arte y humanismo en Florencia en época de Lorenzo el Magnífico*, Cátedra, Madrid, 1982 (1959)
- Damisch, H.: *El origen de la perspectiva*, Alianza, Madrid, 1997 (1987)
- Fusco, R. de: *El Quattrocento en Italia*, Istmo, Madrid, 1999 (1984)
- Gombrich, E. H.: *Imágenes simbólicas*, Alianza, Madrid, 1983 (1972)
- Gombrich, E. H.: *Norma y forma*, Alianza, Madrid, 1984 (1966)
- Heydenreich, L. H.: *La eclosión del Renacimiento. Italia, 1400-1460*, Aguilar, Madrid, 1972
- Heydenreich, L. H.-Lotz, W.: *Arquitectura en Italia, 1400-1600*, Cátedra, Madrid, 1991 (1974)
- Murray, P.: *Arquitectura del Renacimiento*, Aguilar, Madrid, 1972
- Panofsky, E.: *Renacimiento y renacimientos en el arte occidental*, Alianza, Madrid, 1975 (1960)
- Paoletti, J. T.-Radke, G. M.: *El arte en la Italia del Renacimiento*, Akal, Madrid, 2002 (1997)
- Pope-Hennessy, J.: *El retrato en el Renacimiento*, Akal, Madrid, 1985 (1966)
- Pope-Hennessy, J.: *La escultura italiana en el Renacimiento*, Nerea, Madrid, 1989 (1958)
- Wackernagel, M.: *El medio artístico en la Florencia del Renacimiento*, Akal, Madrid, 1997 (1981)
- White, J.: *Nacimiento y renacimiento del espacio pictórico*, Alianza, Madrid, 1994 (1957)
- Wind, E.: *Los misterios paganos del Renacimiento*, Alianza, Madrid, 1998 (1958)
- Wittkower, R.: *Los fundamentos de la arquitectura en la edad del humanismo*, Alianza, Madrid, 1995 (1949)

Recursos Internet

Imatges

www.hipatia.uab.cat/art/
www.wga.hu/
www.artcyclopedia.com
www.artrenewal.org
www.artchive.com
www.artandarchitecture.org.uk
www.bildindex.de
www.aiwaz.net
www.mega.it/eng/egui/epo/rina.htm
www.epdlp.com/
www.thais.it/scultura/default.htm

Fonts

<http://arquitectura.cesr.univ-tours.fr/>
<http://fonti-sa.signum.sns.it/>
<http://bivio.signum.sns.it/>
<http://history.hanover.edu/early/italren.html>

10.- Programació de l'assignatura

(la programació de la assignatura explicitarà les activitats formatives i els lliuraments, segons les taules següents. En aquest requadre el professor pot introduir un text explicatiu de la programació de l'assignatura o, si cal, fer referència a un document extern que haurà d'estar al campus virtual de l'assignatura)

ACTIVITATS D'APRENTATGE

DATA/ES	ACTIVITAT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENTATGE

LLIURAMENTS

DATA/ES	LLIURAMENT	LLOC	MATERIAL	RESULTATS D'APRENTATGE